

DINAW MENGESTU

ELS NOSTRES NOMS

Empúries

narrativa

Dinaw Mengestu

Els nostres noms

Traducció d'Ernest Riera

Editorial Empúries
Barcelona

Títol original: *All our names*
© 2014 by Dinaw Mengestu. All rights reserved including
the rights of reproduction in whole or in part in any form

Primera edició: febrer del 2015

© de la traducció: Ernest Riera Arbussà, 2015

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,
Editorial Empúries
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Impressió: Limpergraf
DIPÒSIT LEGAL: B. 701-2015
ISBN: 978-84-9787-988-0

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor;
la llei preveu sancions per als infractors.

Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra,
podeu sol·licitar permís al Centro Español de Derechos Reprográficos,
a través del portal www.conlicencia.com
o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.
Tots els drets reservats.

ISAAC

Quan l'Isaac i jo ens vam conèixer a la universitat, tots dos fèiem veure que el campus i els carrers de la capital ens resultaven tan familiars com els camins de terra dels poblets rurals on ens havíem criat i on havíem viscut fins feia només uns quants mesos, tot i que cap dels dos havia estat mai en una ciutat i no teníem ni idea del que representava viure en estreta proximitat amb tanta gent, amb tantes cares que no coneixeríem mai, per no dir res dels seus noms. En aquella època la capital era un esclat, de gent, de diners, de cotxes nous i d'edificis encara més nous, la majoria aixecats ràpidament després de la independència, en un rampell alimentat per les promeses extàtiques d'un somni socialista panafricà que, gairebé deu anys després, encara se suposava que estava a punt de fer-se realitat, segons el president i la ràdio, en qualsevol moment. Quan l'Isaac i jo vam arribar a la capital, molts dels edificis ja es veien considerablement deteriorats, per manca de manteniment o per haver estat del tot oblidats, però encara hi havia esperança en el futur brillant que vin-

dria, i nosaltres érem allà com tothom per exigir la nostra part.

Durant el viatge en autobús a la capital, vaig renunciar a tots els noms que m'havien donat els meus pares. Tenia gairebé vint-i-cinc anys però, en tots els aspectes, era molt més jove. Vaig deixar aquells noms enrere quan el nostre autobús va creuar la frontera i va entrar a Uganda. Ens acostàvem al llac Victòria; jo sabia que Kampala era a prop, però llavors ja havia començat a pensar-hi, senzillament com «la capital». Kampala era massa petit pel que jo m'havia imaginat. Aquella ciutat pertanyia a Uganda, però la capital, mentre no tingués nom, no tenia cap lligam com aquell. Com jo, no pertanyia a ningú, i ningú no podia reclamar-la com a seva.

Em vaig passar les primeres setmanes a la capital provant d'imitar les colles de nois que voleiaven per la universitat i pels cafès i els bars que l'envoltaven. En aquella època, tots els nois de la nostra edat volien ser revolucionaris. Al campus, i als barris pobres on vivíem l'Isaac i jo, hi havia dotzenes de Lumumbas, Marleys, Malcoms, Césaires, Kenyattas, Senghors i Selassies, nois que es despertaven cada matí i es posaven les gorres negres i la roba color verd oliva dels seus herois. Jo no els podia igualar, i per tant vaig deixar créixer els pocs pèls que tenia a la barbeta. Em vaig comprar uns pantalons verds de segona mà que duia cada dia, fins i tot quan els genolls se'm van esparracar de tant portar-los. Provava de considerar-me un revolucionari en procés de formació, tot i que havia anat a la capital amb altres ambicions. Una dècada abans, hi havia hagut una reunió im-

portant d'escriptors i erudits africans a la universitat. Ho vaig llegir en un diari de feia una setmana, que a la fi havia arribat al nostre poble. Aquella conferència va donar forma a les meves ambicions adolescents, que fins llavors consistien exclusivament a anar-me'n d'allà. Llavors vaig saber on volia anar i què volia ser: un escriptor famós, envoltat d'homes de pensament similar al cor de la que havia de ser la ciutat més grandiosa del continent.

Vaig arribar a la capital mal preparat. Havia llegit les mateixes novel·les victorianes una dotzena de vegades, i donava per fet que l'anglès com cal es parlava d'aquella manera. Deia «senyor» constantment. Ningú no es creia que jo fos un revolucionari, i jo no em veia amb cor de dir que volia ser escriptor. Fins que vaig conèixer l'Isaac, no havia fet cap amic. Amb les meves cames primes i llargues i la cara estreta, l'Isaac va dir que semblava més un professor que no pas un lluitador, i al començament em va dir d'aquesta manera: Professor, o El Professor, el primer però no pas l'últim nom amb què em va batejar.

—I tu què? —li vaig preguntar. Imaginava que, com altra gent, tenia un altre nom, més públic, pel qual volia ser conegut. Era més baix però més ample que jo, amb els braços nuats de músculs i de venes que li baixaven com cicatrius pels avantbraços. Tenia la constitució d'un soldat, però no pas la cara ni el posat. Somreia i reia massa sovint perquè jo el pogués imaginar fent mal a ningú.

—De moment, «Isaac» i prou —va dir.

«Isaac» era el nom que li havien donat els seus pares

i, fins que va ser necessari fugir de la capital, l'únic nom que va voler. Els seus pares havien mort en l'última ronda de combats just abans de la independència. «Isaac» era el llegat que li havien deixat, i quan els seus somnis revolucionaris es van acabar, i va haver de triar entre anar-se'n o quedar-se, aquest nom es va convertir en l'últim regal que em va fer, i el més valuós.

Des del començament, a l'Isaac li va costar més que a mi, estar-se a la capital. Allò no havia estat mai casa meva, i vaig entendre més endavant que mai no ho seria, per moltes coses que jo hagués imaginat. Va ser diferent per a l'Isaac, però. Uganda era el seu país, i Kampala n'era el cor. La seva família era del nord, d'una de les tribus més altes i més fosques, que un home a Cambridge havia decidit que eren més guerreres que no pas les tribus dels seus cosins del sud, més menuts. Si els britànics s'haguessin quedat, les coses li haurien anat bé. Havia estat prou brillant els primers anys d'estudis perquè se'n parlés com a candidat, quan fos més gran, per ser enviat a l'estranger, potser a una escola privada de Londres amb una beca del govern. Però llavors tot l'experiment colonial es va acabar, aparentment en una sola tarda, llarga i ensangonada, i els nois com l'Isaac van quedar orfes per segona vegada. I encara que l'Isaac havia arribat a la capital tan sols unes quantes setmanes abans que jo, en sabia prou coses a través de rumors i històries per suposar que hi trobaria fàcilment el seu lloc, i que llavors ascendiria fins al capdamunt de qual-

sevol cercle on es trobés. Quan ens vam conèixer, el fet de ser pobre i totalment desconegut era la seva font principal de frustració, però vaig sospitar que hi havia altres fonts de ràbia i de desolació que encara havia de reconèixer.

L'Isaac i jo ens vam fer amics de la mateixa manera que dos gossos de carrer es relacionen pel fet de fer el mateix camí cada dia per buscar menjar i companyia. Havíem establert la nostra residència als barris de l'est de la ciutat, una regió d'accés difícil plena de turons i amb tendència a les esllavissades. Ell vivia amb uns amics d'uns cosins, que havien acceptat d'allotjar-lo al terra de la sala d'estar. Jo tenia llogat un catre a la rebotiga d'uns ultramarins, que els caps de setmana es convertia en un bar improvisat per al propietari i els seus amics. Les nits de divendres i de dissabte no em deixaven tornar a la botiga fins a les dues o les tres de la matinada, quan l'amo i els seus amics ja havien fet servir el llit per entretenir-se amb alguna de les noies del barri. Sense diners i sense res a fer, jo em posava a donar voltes pel barri: un laberint de camins estrets plens de roderes que es cargolaven lentament turó amunt, al cim del qual hi havia una de les noves carreteres asfaltades de la ciutat. Des d'aquí, es podia contemplar el nostre barri de barraques que descendia cap al que havia estat anteriorment una vall verda i frondosa, rica com a pastura per al bestiar, però que amb l'emigració en massa a la capital s'havia convertit en un bloc dens de teulats de llauna i filferro,

envoltat d'un anell de pous poc fondos d'escombraries i femta. Vaig veure l'Isaac dues vegades allà dalt abans no ens vam dirigir la paraula. En totes dues ocasions era dret a la vora de la carretera, i es mirava el trànsit en comptes de la ciutat que tenia als peus, com si s'estigués preparant per sacrificar-se sota les rodes d'un dels cotxes en qualsevol moment. Ens saludàvem amb una inclinació ràpida del cap. No hauríem pogut fer res més sense alarmar-nos mútuament; si no hagués vist l'Isaac a la universitat poc temps després, potser ens hauríem estat anys saludant-nos amb el cap des de la vora de la carretera. Uns quants dies després d'aquella segona trobada, però, el vaig veure al campus. Fèiem tot el que podíem per encaixar, drets a la vora (però mai massa a prop) d'un grup d'estudiants. Era la segona setmana d'agost, i amb l'inici del nou curs hi havia estudiants aplegats a cada centímetre quadrat de la gespa central, envoltat per unes palmeres enormes que donaven al campus un aire de grandesa tropical molt més intens del que es mereixia. Quan el vaig veure, vaig saber que era a la universitat no pas perquè hi havia de ser, sinó perquè, com jo, tenia la impressió que era el lloc on li tocava ser, entremig de la generació futura i brillant. Com jo, havia dit a tothom que coneixia o amb qui topava que era estudiant, i en aquella època tots dos estàvem convençuts que algun dia ho seríem.

Va ser partint d'aquesta comprensió mútua —que tots dos érem uns mentiders i uns fraus, molt mal preparats per interpretar els papers que havíem escollit— que l'Isaac se'm va presentar. Ens havíem afegit a una genta-

da aplegada al voltant d'una taula al centre de la gespa, on un dels nois que duia un d'aquells pentinats afro tan ben esculpits llegia una llista d'exigències. Si l'Isaac i jo no haguéssim estat allà al mateix temps, potser ens hauria commogut la crida del jove que demanava millors professors, taxes més baixes i més llibertat per als estudiants, però ens vam veure de seguida, i per tant mai no vam formar part d'aquella colla. L'única cosa que podíem veure des del moment que els nostres ulls es van trobar, va ser aquella altra cara vagament familiar i possiblement hostil que ens tornava la mirada. Potser només dos homes que es trobessin inesperadament al mig d'un desert després d'haver viatjat tant de temps que començaven a pensar que el món era deshabitat, haurien sabut el que vam sentir nosaltres. A la província de les barraques no érem res l'un per l'altre. Aquí ho érem tot.

L'Isaac va esperar que el discurs acabés. Les paraules finals, «Aquesta és la nostra universitat», van rebre un breu aplaudiment. Llavors, se suposava que tot era nostre. La ciutat, aquest país, Àfrica... tot estava a punt per al primer que hi arribés, i, si més no en aquest aspecte, la nostra actitud davant del futur no era gens diferent de la que tenien els anglesos que ens havien precedit. Molts dels joves que estudiaven a la universitat ho van demostrar més endavant quan es van afartar d'omplir-se la panxa amb la riquesa del seu país.

Quan la gentada es va dispersar, l'Isaac va moure peça. Se'm va acostar amb passes llargues, les espatlles li pujaven i baixaven a cada gambada, gairebé amb moviments de fera. Em vaig sentir com la presa d'un caça-

dor. Vaig pensar: «Em ve al darrere», i tot i que sabia que no m'hi jugava cap agressió física, sí que tenia raó de pensar que allò representava un risc. Va estar-se dret al meu costat una estona abans de dir:

—Hauríem d'anar a algun lloc per parlar.

Aquella mena de llenguatge conspiratori li sortia d'una manera natural. Durant els mesos següents, li vaig sentir dir coses com ara: «Hauríem de parlar en privat», o «Anem a parlar a un altre lloc». L'Isaac tenia el do de fer-te sentir especial.

Jo vaig fer que sí amb el cap. Vaig ser víctima de les seves maniobres des del començament, em vaig emmotllar instantàniament a la seva realitat, que, per primera vegada des que havia arribat a la capital, em va fer la sensació que hi havia com a mínim un lloc on jo encaixava.

Vam caminar fins que ens vam allunyar del campus, cap a una part de la ciutat on no havia estat mai. L'Isaac no va parar de parlar. Tenia la seva versió particular de la història —meitat fets, meitat mites— que es delia per compartir. Començava cadascuna de les seves històries amb «Sabies que», que era el seu equivalent de «Hi havia una vegada».

—Sabies que fins fa una dècada no estava permès que els africans visquessin a prop de la universitat? Aquí és on els britànics tenien planejat de construir un palau nou per al rei. Si haguessin perdut la Segona Guerra Mundial, haurien portat aquí tota la gent anglesa, i aquesta part de la ciutat hauria sigut només per a ells. Volien fer que tot això semblés Londres, perquè no els sabés tant de greu haver perdut. Hi volien aixecar una

gran muralla al voltant i després volien canviar els mapes perquè semblés que Londres era a l'Àfrica, però cada vegada que començaven a construir la muralla, algú la feia volar pels aires. Així és com va començar la guerra per la independència.

Jo me l'escoltava, conscient que la intenció principal de l'Isaac era distreure. Que me'l cregués o no, era igual, sempre que em deixés seduir. Ens vam aturar en un cafè, en un carrer ple de botigues d'una sola planta amb teulats de llauna, que venien texans, samarretes i vestits amb estampats cridaners que arribaven fins als turmells. Hi havia carrers similars a tota la ciutat i a tot el continent. El que feia que aquest fos únic, eren els edificis de formigó de quatre pisos que havien brotat recentment per parelles cada trenta metres. Els havien construït ràpidament, i malament, per acollir les empreses privades que se suposava que havien de venir en massa a la capital. Que estiguessin desocupats semblava més significatiu que no pas les gentades i les dotzenes d'altres botigues que proliferaven a la seva ombra, tot i que era impossible saber si això era perquè els edificis buits feien referència al futur imminent, o a la seva impossibilitat de materialitzar-se.

Vaig assenyalar un parell de finestres pintades de negre a l'altra banda del carrer.

—I qui se suposa que hi ha de viure, allà? —li vaig preguntar.

Ell va obrir els braços.

—Això no són edificis —va dir—. Mira si en són, de lletjos. Aviat, tota la capital serà igual de lletja. És el pla

secret del govern. Els hem construït per impedir que els britànics vulguin tornar mai.

Es va acostar un dit als llavis.

—Això ha de quedar entre nosaltres, és clar.

—És clar —vaig dir jo. Encara no sabia quan esperava que me'l prengués seriosament.

Vam seure en una taula de fora. L'Isaac va demanar-te per a tots dos. Quan va arribar, una mica més fred de com ell el volia, va fer que se l'emportessin i en va exigir un altre. Volia deixar-me impressionat amb la seva habilitat per donar ordres: en aquest cas, una tassa d'aigua una mica més calenta. Quan la qüestió del te va quedar resolta, l'Isaac va encreuar les cames, es va arreparar a la cadira i va dir:

—Llavors... tu també vas a la universitat.

—Sí —li vaig dir.

—Cada dia?

—Cada dia.

No va ser fins aquesta segona tanda de preguntes que tots dos vam tenir la certesa que parlàvem de la mateixa cosa. La cara de l'Isaac es va ablanir. Va abandonar el somriure constant i mig forçat que havia mostrat des de la nostra trobada.

—El meu avi volia que estudiés medicina —va continuar—. Però jo tinc uns altres plans.

—Què estudiaràs, doncs?

—Això és Àfrica —va dir—. Només es pot estudiar una cosa.

Va esperar que jo li respongués. Uns quants segons dramàtics després, va sospirar i va dir:

—Política. És l'única cosa que tenim aquí.

Jo no havia après a parlar amb aquella autoritat, falsa però convincent. Quan l'Isaac em va preguntar què tenia previst d'estudiar, vaig haver d'aplegar tot el meu coratge abans de respondre.

—Literatura —li vaig dir.

Va colpejar la taula amb el palmell de la mà.

—És perfecte —va dir—. Sembles un professor. Quina mena de literatura estudiaràs?

—Tota —vaig dir, i en aquella ocasió, per una vegada, vaig parlar amb una mica de confiança i seguretat, perquè creia en el que deia. Molts dels escriptors que havien assistit a aquella conferència ja s'havien començat a escapolir quan l'Isaac i jo vam tenir aquesta conversa: n'hi havia uns quants que s'havien exiliat a Nord-amèrica; d'altres, es deia que eren morts o que treballaven per a un govern corrupte. Però jo encara somiava d'afegir-me a les seves files, malgrat tot.